

BANSKÁ BYSTRICA, 25.11.2024

Gotický skvost v Ponikách dostáva svoju knižnú podobu

Obec Poniky, zasadená do malebného prostredia stredoslovenských hôr, ukrýva jeden z najvýznamnejších architektonických klenotov Slovenska – ranogotický kostol svätého Františka Serafínskeho. Táto historická stavba, postavená v 14. storočí, patrí k najlepšie zachovaným príkladom stredovekej sakrálnej architektúry a to nielen v regióne. Kostol, známy svojou bohatou nástennou výzdobou a historickým významom, láka nielen milovníkov histórie, ale aj tých, ktorí hľadajú duchovné a estetické zážitky. V tomto období uzrie svetlo sveta dlho očakávaná publikácia venovaná práve tomuto skvostu.

Stredoslovenské múzeum – kultúrna inštitúcia Banskobystrického samosprávneho kraja pripravilo pre svojich priaznivcov a odbornú i širšiu verejnosť vydanie špeciálnej publikácie o ranogotickom rímskokatolíckom Kostole sv. Františka Serafínskeho v Ponikách. Komplexne fotograficky a faktograficky zdokumentovaná národná kultúrna pamiatka, jej architektúra, mobiliár a predovšetkým jedinečné nástenné maľby poukazujú nielen na umeleckú krásu a kvalitu, ale predovšetkým na bohatý a zložitý duchovný svet stredovekého človeka.

„Publikáciu dopĺňajú sprievodné a vysvetľujúce texty vychádzajúce z archívnych materiálov, reštaurátorských, pamiatkových správ a odbornej literatúry publikovanej najmä v posledných troch desaťročiach. Konceptne je toto nové dielo spracované inovatívnym spôsobom tak, aby nielen posunulo odbornú úroveň nášho poznania, ale aby aj v širokom okruhu potenciálnych čitateľov vzbudilo záujem o regionálnu históriu a ochranu a zveľadovanie nášho rozsiahleho a pestrého slovenského pamiatkového fondu. Smerovať k tomu prostredníctvom konkrétnych zaujímavých príkladov je zrejme tá správna cesta“, hodnotí zostavovateľka publikácie a vedecká tajomníčka múzea Vladimíra Luptáková.

Gotický klenot

Kostol sv. Františka Serafínskeho stojí v juhovýchodnej časti obce a je ukážkovým príkladom stavebnej dispozície stredovekého kostola tzv. stredoslovenského banského okruhu z prvých desaťročí 14. storočia. Pôvodne bol kostol zasvätený sv. Jánovi Evanjelistovi, ktorý je na nástenných maľbách v interiéri niekoľkokrát aj zobrazený. K zmene jeho patrocínia došlo pravdepodobne v súvislosti s pôsobením rádu františkánov v neďalekej Slovenskej Ľupči. Ranogotický kostol tradične orientovaný s oltárom na východ a postavený z lomového kameňa, prešiel vo svojej histórii viacerými renováciami a prestavbami. Výraznou bola baroková prestavba lode, kaplnky a sakristie v roku 1752.

Fresky a umelecké bohatstvo

Kostol má rozsahom, kvalitou aj ikonografickým programom mimoriadnu a unikátnu maliarsku výzdobu stredovekými nástennými monumentálnymi freskami s použitím vajcovej tempéry. V samostatných

maľbách aj cykloch je ukázkovým príkladom stredovekého fenoménu *Biblia pauperum* – biblia chudobných, teda zobrazeniu stredovekých nástenných malieb s výjavmi zo Starého a Nového zákona, prípadne hagiografickými scénami opisujúcimi život svätcov, určenými pre chudobných ľudí, ktorí boli negramotní, takže si nemohli Bibliu ani kúpiť, ani prečítať. Najstaršie nástenné maľby vznikli už v 14. storočí.

Atraktívna publikácia už čoskoro

S iniciatívou na prípravu a vydanie publikácie Kostol sv. Františka Serafínskeho v Ponikách prišiel v roku 2023 riaditeľ Stredoslovenského múzea, historik a známy publicista PhDr. Marcel Pecník. V obci Poniky má aj svoje rodinné korene a stál aj pri projektoch monografie obce (2018) a publikácie o tamojšej tradičnej ľudovej kultúre (2022).

„Najnovšia kniha, ktorú pripravilo a vydalo Stredoslovenské múzeum predstavuje čitateľom komplexný obraz Kostola sv. Františka Serafínskeho. Vďaka detailnému dokumentovaniu kostola v písanej i fotografickej podobe sa do rúk čitateľov dostávajú cenné informácie o vzácnej a unikátnej pamiatke medzinárodného významu, stojacej neďaleko Banskej Bystrice. Na projekte sa podieľal celý realizačný tím zložený z odborných pracovníkov múzea – najmä Juraj Žembera, Peter Račko, Vladimíra Luptáková, ako aj externých partnerov a spolupracovníkov, ako napr. p. Martin Vančo a ďalší. Všetkým im patrí veľká vďaka“, hovorí Marcel Pecník, riaditeľ Stredoslovenského múzea.

Fotograficky kostol podrobne zdokumentoval banskobystrický fotograf Patrik Rešovský a pútavú grafiku publikácie pripravila grafička Eva Smoleková. Súčasťou a ďalším obohacujúcim rozmerom knihy je aj prvý zberateľský EX LIBRIS Stredoslovenského múzea s vyobrazením Oltára Panny Márie z roku 1512, ktorého autorom je grafik Adrian Ferda. Prípravu a realizáciu EX LIBRIS zabezpečila Slovenská pošta, a.s. – a jej zložka POFIS.

Prvá verejná prezentácia publikácie sa uskutoční v kultúrnom dome v Ponickej Lehôtke vo štvrtok 28. novembra v rámci slávnostného programu k 740. výročiu obce, od 16.30 hod.

Bez podpory by to nešlo

„Veľké poďakovanie patrí za spoluprácu všetkým organizáciám, firmám i jednotlivcom, ktorí akokoľvek prispeli k úspešnej realizácii tohto projektu. Osobitne podporovateľom vydania – Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky, Banskobystrickému samosprávnemu kraju, Banskobystrickému biskupstvu a pánovi biskupovi Mons. Mariánovi Chovancovi, úspešnej stredoslovenskej šperkárke – p. Kataríne Žiak, Českej mincovni, viacerým banskobystrickým a ponickým firmám a individuálnym sponzorom. Bez ich pomoci by sme publikáciu nemohli vydať“, dopĺňa na záver Marcel Pecník, zostavovateľ a spoluautor.

Publikácia sa dostane na knižný trh už začiatkom decembra. Stredoslovenské múzeum, ktoré tento rok oslavuje svoje 135. výročie založenia ňou začína svoju ďalšiu knižnú edíciu, ktorá bude zameraná na mapovanie, dokumentovanie a prezentovanie významných pamiatok okresu Banská Bystrica. Publikáciu, ktorá aj s krásnym exlibrisom vychádza v limitovanej edícii, si záujemcovia budú môcť kúpiť vo všetkých domoch Stredoslovenského múzea, alebo objednať na dobierku. Ak sa ocitnete v srdci Slovenska, nevynechajte návštevu Poník a ich výnimočného gotického kostola. Kostol svätého Františka Serafínskeho je nepochybne jedným z pokladov, ktoré stoja za objavovanie.

Mgr. Dana Kurtíková

PR manažér Stredoslovenského múzea

email: kurtikova@ssmuzeum.sk

mobil: +421 911 055 330

tel.: +421 484 125 897